

Felsefi Bir Araç Olarak İslamofobyaya *Islamophobia as a Philosophical Tool*

Emre DORMAN

Dr. Öğr. Üyesi, Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi, Rektörlük, Türk Dili Bölümü
Assistant Professor, Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar University, Rectorship,
Department of Turkish Language
Istanbul, Turkey
emredorman@yahoo.com
orcid.org/0000-0001-6248-0503

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received : 7 Kasım / November 2018
Kabul Tarihi / Accepted : 22 Kasım / November 2018
Yayın Tarihi / Published : 15 Aralık / December 2018
Yayın Sezonu / Pub Date Season : Aralık / December
Cilt / Volume: 5 • Sayı / Issue: 2 • Sayfa / Pages: 313-329

Atıf / Cite as

Dorman, Emre. "Felsefi Bir Araç Olarak İslamofobyaya". *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5/2 (2018): 313-329.

İntihal / Plagiarism

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.
This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Yayın Hakkı / Copyright®

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi tarafından yayınlanmıştır. Tüm hakları saklıdır.
Published by Zonguldak Bülent Ecevit University, Faculty of Theology, Zonguldak, Turkey. All rights reserved.

Öz: Bu makalede İslamofobyanın felsefi bir araç olarak nasıl işlevselleştirildiği açıklanmaya ve örneklendirilmeye çalışılacaktır. Günümüzde sadece Batı'da Müslüman azınlıkların yoğun olarak yaşadığı toplumlarda değil, Müslüman çoğunluklu ülkelerde de somut etkileri olan İslamofobyaya, çoğunlukla Müslüman bireylerle veya topluluklarla yaşanan olumsuz tecrübelerin bir sonucu gibi görülmektedir. Oysa İslamofobyanın küçümsenmeyecek bir siyasi ve felsefi arka planı bulunmaktadır. İslamofoblar, İslam'ı Hristiyanlık başta olmak üzere diğer dinlerden ve seküler düşünce okullarından aşağı bir düşünce sistemi gibi sunarak onu itibarsızlaştırmaya, bu düşünce ve inanç sistemini benimseyen Müslümanlara yöneltilen şiddeti bu şekilde mazur göstermeye çalışmaktadırlar. Makale bu eğilimi örneklendirerek İslamofobyaya tartışmalarına katkı sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: İslamofobyaya, Oryantalizm, Yeni Ateizm, Sam Harris, Kelam, Din Felsefesi.

Abstract: This article aims to show and exemplify how Islamophobia is utilized as a philosophical tool in contemporary discussions on Islam. Today, not only the Muslim minorities who live in Western Europe but also Muslims living in Muslim majority societies are experiencing the problems associated with Islamophobia. Although many

see Islamophobia as an attitude that stems from negative experiences people had when they encounter Muslims, in reality Islamophobia has a political and philosophical background that should not be underestimated. Islamophobes, believe that Islam as a school of thought is inferior to other religions and secular ideologies. By defending Islam's inferiority as a school of thought Islamophobes try to discredit Islam; and blame Islam's nature for atrocities allegedly carried out in the name of Islam. This nature of Islam, they believe will legitimize attacks against Muslims. By discussing those topics, this article aims to contribute to the Islamophobia literature.

Keywords: *Islamophobia, Orientalism, New Atheism, Sam Harris, Kalam, Philosophy of Religion.*

GİRİŞ

İslam ve Müslümanlardan korkma, onlardan nefret etme ve onlara zarar verme anlamına gelen İslamofobyaya¹, New York'taki Dünya Ticaret Merkezi'ne 11 Eylül 2001'de yapılan terörist saldırılardan sonra daha fazla gündeme gelen, bilhassa Batı'da yaşayan ve/veya Batı ile temas halindeki Müslümanların gündelik hayatını derinden etkileyen bir fenomendir. İslamofobyaya hakkında çok sayıda popüler eser verildiyse de akademik anlamda bu konuyu analiz eden Türkçe araştırmaların henüz yeterli sayıda ve derinlikte olmadığını ifade edebiliriz. Eldeki çok sayıda veriye rağmen konunun siyasetle ilintili olmasının da etkisiyle bu konudaki tartışmalar yüzeysel bir şekilde ele alınma riskini taşımaktadır. Müslümanlara karşı gerçekleştirilen saldırılardan Batı basınında yer alanların hemen hepsi Türkiye'deki gazeteciler tarafından kamuoyu ile paylaşılmakta² ancak bu saldırıların hangi ideolojilerden beslendiği yeterince analiz edilmemektedir.

İslamofobyaya kavramının niteliği üzerine yürütülen tartışmalarda, kısmen kavramın henüz çok yeni olmasının da etkisiyle İslamofobyanın ne olduğu, ne zamandan beri var olduğu, hangi eylemlerin İslamofobyaya başlığı altında ele alınabileceği üzerinde uzlaşa sağlanamamıştır. Hatta Türk Dil Kurumu, İslamofobyaya kavramını bu makalenin yazıldığı dönemde hala tanımlamamıştır. Oxford İngilizce Sözlüğü ise bu kavramı "İslam ve Müslümanlara karşı duyulan, bilhassa siyasi bir gücü olan, korku ve nefret" olarak betimlemiştir.³ Bununla beraber İslamofobyanın sadece bireysel bir tutum olmadığını, siyasi ve toplumsal boyutlarının olduğunu birçok sosyolog tarafından altı çizilmiştir. İslamofobyaya sanılanın aksine bireylerin Müslümanlarla yaşadıkları kötü tecrübelerin ürünü

1 Göran Larsson-Simon Stjernholm, "Islamophobia in Sweden: Muslim Advocacy and Hate-Crime Statistics", Douglas Pratt-Rachel Woodlock, *Fear of Muslims?: International Perspectives on Islamophobia*, (Switzerland: Springer, 2016), 159.

2 Güncel bir örnek için bakınız; "İngiltere'de "Bir Müslüman'ı Cezalandır" mektubuna inceleme", 11.3.2018, <https://www.sabah.com.tr/dunya/2018/03/11/ingilterede-bir-musulmani-cezalandir-mektubuna-inceleme>, Erişim Tarihi 01.11.2018.

3 Angus Stevenson, *Oxford Dictionary of English* (Oxford: Oxford University Press, 2010), 926.

değildir. Bu anlamda medya ve siyasi söylemlerin, bireysel tecrübelerden çok daha etkili olduğu görülmektedir.⁴ Başka bir ifadeyle, nedensellik, bireysel tecrübelerin İslamofobya ile ilgili siyasi görüşleri belirlemesi şeklinde değil daha çok siyasi görüşlerin İslamofobya'yı şekillendirmesi şeklinde işler.

İslamofobya bireysel bir tutum değilse, onu anlamının ve analiz etmenin en iyi yolu, ona sahip olan bireyin yetiştiği, içinde bulunduğu ve zihnini şekillendiren bağlamı incelemekten geçecektir.⁵ Bu nedenle bugüne dek İslamofobya tartışmalarında temel odak noktası sosyoloji ve siyaset bilimi olmuştur. Bu yönde fikir beyan eden bazı düşünürlere göre hem İslam hem de Müslüman karşıtlığının ardında bilinçli ve iyi planlanmış bir proje yatmaktadır. İslamofobya bu projenin sosyal ve siyasi boyutlarına destek olmakta, belli uygulamaları meşrulaştırmakta kullanılmaktadır.⁶ Bu uygulamaların arasında emperyalist amaçları da saymak mümkündür. Bu anlamda Batılı liberallerin Batılı muhafazakârlardan ciddi anlamda farklı olmadığını, her iki grubun İslam karşıtlığını beslediğini ve kullandığını iddia edenler de olmuştur.⁷ İslam bu şekilde, bu ajandanın bir uzantısı olarak ilkel, vahşeti özendiren ve medeniyet düşmanı bir düşünce sistemi olarak lanse edilmiştir. İşte çalışmanın felsefi boyutlarıyla tartışılması bu aşamada önem kazanmaktadır. İslam en azından bir boyutuyla, sadece bir inanç sistemi değil; insanların zihinsel dünyasını, hayata bakışlarını ve olayları yorumlayışlarını şekillendiren, onları belirli yönde aksiyon almaya iten bir düşünce sistemidir de. Bu durumda İslam ve Müslümanlar ile ilgili menfi düşünce ve imajların, İslam'ın doğasından bağımsız düşünülmesi mümkün değildir. Esasen bu durum temelde halk arasında bilinen formuyla "İslam iyi ama Müslümanlar kötü" fikrini sorgular niteliktedir. Nitekim Hollanda'nın en büyük ikinci partisi konumunda olan Özgürlük Partisi Başkanı Geert Wilders sorunun Müslümanlar değil, İslam'ın kendisi olduğunu iddia etmektedir. Amerika Birleşik Devletleri Eski Başkanı Barack Obama ve İngiltere Eski Başbakanı David Cameron'ın İslam'ın barış dini olduğunu ve terör saldırılarından İslam'ın sorumlu tutulmaması gerektiğini ifade eden açıklamalarına karşın Wilders, sorunun tam da İslam'ın kendisi ve öğretileri olduğunu savunmuştur. Ona göre İslam'ın "vahşi doğası" ve öğretileri, Batı medeniyeti ile Batılı değerler ile uyumsuzdur.⁸ Bu görüşün sadece Wilders tarafından benimsenmediği açıktır. Az sonra da görüleceği gibi, İslamofoblar zaman zaman felsefi kaynakları ve metotları işlevselleştirerek İslam'ın doğasının modern, medeni değerler ile, insan hakları ile uyumsuzluğunu ispatlamaya çalışmışlardır.

4 Alice Aslan, *Islamophobia in Australia* (Sydney: Agora Press, 2009), 6-7.

5 Raymond Taras, *Xenophobia and Islamophobia in Europe* (Edinburgh: Edinburgh University Press, 2012), 13.

6 İbrahim Kalın, Ben, Öteki ve Ötesi: İslam-Batı İlişkileri Tarihine Giriş (İstanbul: İnsan Yayınları, 2016), 448.

7 Naved Bakali, *Islamophobia: Understanding Anti-Muslim Racism through the Lived Experiences of Muslim Youth* (Rotterdam: Sense Publishers, 2016), 29-30.

8 Geert Wilders, "Stop Denying the Obvious: Islam is a Problem", 26 Eylül 2014, <https://www.gatestoneinstitute.org/4733/stop-denying-the-obvious-islam-is-a-problem>, Erişim Tarihi 03 Kasım 2018.

Bu söylemin birçok farklı şekilde tezahür ettiğini görüyoruz. Örneğin İslamofobyanın savunucularına göre İslam ilk dönemlerinden itibaren Antik Yunan felsefesindeki akılcılığı reddetmiş, entelektüel ve ahlaki açıdan ilkel bir düşünce sistemi olmanın ötesine gidememiş, Yahudi-Hıristiyan düşünce geleneğine düşman bir dünya görüşü benimsemiştir.⁹ Bu İslamofob iddianın izlerini 19. yüzyılda bulmak mümkündür. Örneğin Fransız filozof ve tarihçi Ernest Renan İslam'ın akılla ve bilimle uyumsuz olduğunu iddia etmiştir. Renan sorunun sadece Müslümanlarda olmadığını, Sami dillerindeki yapısal sorunların da etkisiyle Sami ırkların Avrupalılardan farklı olarak bilimde ve felsefede geri kalmasının kaçınılmaz olduğunu iddia etmiştir. Renan'a göre İslam bilimi denilen olgu da aslında Yunan biliminin, Pers ve Hint etkileriyle birleşmiş yansımasından ibarettir.¹⁰

İslamofobyaya tartışmalarının bu felsefi boyutlarının göz ardı edilmesi durumunda İslamofobyanın neden tehlikeli bir tutum olduğu layıkıyla anlaşılacaktır ve dolayısıyla İslamofobyaya ile mücadele edilmesinin önemi yeterince kavranamayacaktır. Bu makalede, bu açığı kapatma saikiyle İslamofobyanın bireysel olmayan bu boyutlarından birisine değinilecek, onun liberaller ve muhafazakârlar da dâhil olmak üzere farklı çevreler tarafından felsefi bir araç olarak nasıl işlevselleştirildiği incelenecektir. Bu makale temel olarak İslam'ın, İslamofoblar tarafından nasıl daha aşağı ve vahşete kapı aralayan bir düşünce sistemi olarak lanse edildiğini göstermeyi hedeflemektedir. Böylece İslamofobyanın daha köklü bir sorun olduğu ve sorunun giderilmesinin bu felsefi boyut göz ardı edilerek sağlanamayacağı gösterilecektir.

1. İSLAMOFOBİYANIN DOĞUŞU, DÜNÜ VE BUGÜNÜ

İslamofobyanın ortaya çıkışıyla ilgili tartışmalarda görüş birliği yoktur. Kısmen de olsa, İslamofobyayı besleyen kaynaklardan birisinin Müslümanların göç ettikleri topluma yeterince adapte olamaması olduğu söylenebilir. Bugün Batı Avrupa'da ve Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan Müslümanların büyük çoğunluğunun göçmen ailelere mensup olduğu düşünüldüğünde bu faktörün daha fazla önem kazandığı söylenebilir. En azından bir retorik olarak İslam karşıtları bu olguya başvurmakta ve Müslümanları ayrımcılığın mağduru olmaktan çok sebebi olarak görmekte dirler. Hatta bazı düşünürler bu adaptasyon sorunundan İslam'ın öğretilerini ve İslam'ın diğer dinlere bakışını sorumlu tutmuşlardır.¹¹ Bu iddianın doğru olması durumunda Müslümanlar ne yaparlarsa yapsınlar inançlarının bir sonucu olarak topluma adapte olamamakla suçlanacak

9 Örneğin bakınız; Paul Eidelberg, "Islam: Anti-Civilization", 27 Aralık 2016, <https://www.conservativenewsandviews.com/2016/12/27/clergy/islam-anti-civilization/>, Erişim 10 Mayıs 2018.

10 Muzaffar Iqbal, *Science and Islam* (Londra: Greenwood Press, 2007), 149.

11 Bruno Cousin-Tommaso Vitale, "Italian Intellectuals and the Promotion of Islamophobia after 9/11", George Morgan ve Scott Poynting (der.), *Global Islamophobia: Muslims and Moral Panic in the West* (Londra: Routledge, 2012), 57.

ve kendilerine karşı gösterilen ayrımcılığı hak etmiş gibi görüleceklerdir. Bununla beraber İslamofobyanın entegrasyon ile ilişkisinin sanılandan daha karmaşık olduğunu belirtmek gerekir. Entegrasyon eksikliğinin Müslümanlara saldırıları ve ayrımcılığı artırdığı iddia edilebilse de, bir yandan da ayrımcılığın Müslümanlarda dışlandıkları hissini yarattığı ve entegrasyonu engellediği unutulmamalıdır.¹²

Kuşkusuz tartışmanın konumuz açısından bir diğer önemli boyutu *Eurocentrism* veya Avrupamerkezciliktir. Bu görüş, Batılı değerlerin üstünlüğü kabulüne dayanmakta, Batı'nın zaferini insanlığın zaferine eşitlemekte, dünyanın geri kalanını Batılı çizgide ilerlemeye çabalayan ancak başarılı olamayan uygarlıklar olarak görmektedir. Burada dikkat çeken bir özellik, Batılı değerlerin evrensel değerler olarak sunulmasıdır. Batılı olmayan uygarlıklar doğaları gereği daha aşağı, değiştirilmesi gereken uygarlıklardır. *Eurocentrism* ırkçı ve sömürgeci politikaların meşrulaştırılmasında büyük rol oynamıştır. Yine bu görüşe göre, geri olan Doğu'nun ileri Avrupa medeniyetleri tarafından zorla da olsa değiştirilmesi ve ilerlemeye zorlanması insanlık suçu olarak görülmemelidir. Bu noktada *Eurocentrism*'in sadece ırkçı ideologlar tarafından benimsenmediği, Hegel gibi filozoflarca da savunulduğu unutulmamalıdır.¹³

Eurocentrism'in savunucuları bilerek veya bilmeyerek zihinleri Avrupa medeniyetinin üstünlüğüne inandırarak İslamofobyaya zemin hazırlamaktadır. Çünkü *Eurocentrism* Batı'nın kültürel üstünlüğünü ön plana çıkarmakta, Batılıları kahraman kaşifler ve mucitler olarak göstermekte, Doğuyu ve doğal olarak Müslümanları bir nesneye indirgemekte, sömürü ilişkilerini bir kahramanlık hikayesi olarak önümüze koymaktadır. Kuşkusuz bu tür bir anlayış, İslamofob düşünce sisteminin destek görmesini sağlayacaktır.¹⁴

İslamofobyanın tarihçesi ile ilgili bir tartışmanın temel sorunu sadece *Eurocentrism*'in değil geçmişten beri var olan İslam nefretinin de İslamofobyaya kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceğine ilişkindir. Bazı düşünürler İslam nefretinin İslam'ın doğduğu ilk günden beri var olduğunu, İslamofobyanın ise çağdaş bir kavram olduğunu iddia ederler. Bu anlamda İslam'a ve Müslümanlara karşı her tutumu İslamofobyaya başlığı altında değerlendirmek mümkün değildir. Bazılarına göre ise İslamofobyaya yeni bir fenomen değildir, İslam'ın var olduğu ilk dönemlerden itibaren Batı'da İslam'a ve Müslümanlara karşı duyulan nefret İslamofobyanın kapsamında değerlendirilmelidir. Örneğin 2015 yılında hazırlanan *European Islamophobia Report* isimli raporda İspanya'daki İslamofobyaya değerlendirilirken Endülüslü Emeviler'ine karşı İspanyolların önyargılı tutum ve hisleri örnek verilmiştir.¹⁵

12 Taras, *Xenophobia and Islamophobia in Europe*, 117.

13 Ella Shohat-Robert Stam, *Unthinking Eurocentrism: Multiculturalism and the Media* (New York: Routledge, 2014), 4-5; Teshale Tibebu, *Hegel and the Third World: The Making of Eurocentrism in World History* (New York: Syracuse University Press, 2011), xx.

14 Leonie B. Jackson, *Islamophobia in Britain: The Making of a Muslim Enemy* (Huddersfield: Palgrave, 2018), 172.

15 Alfonso Casani Herranz, "Spain", Enes Bayraklı-Farid Hafez (der.), *European Islamophobia Report 2015* (İstanbul: SETA, 2016), 468.

Kuşkusuz bu tür örneklerin İslamofobyaya içerisinde değerlendirilip değerlendirilmemesi, kavramın içinin nasıl doldurulduğuyla yakından ilişkilidir. Bununla birlikte İslamofobyaya'nın geçmişte şu anki haliyle mevcut olduğunu iddia etmek gerçekçi ve isabetli bir tespit değildir. Yine de anakronizme düşmemeyi umarak, geçmişte bugün İslamofobyaya olarak nitelendirdiğimiz tutumun benzerlerinin görülebileceğini iddia edebiliriz. Kalın, İslamofobyaya'nın birkaç yüzyıllık oryantalist literatür ile ilişkisini irdelerken bu benzerliklere dikkat çeker. Onun da isabetli bir şekilde işaret ettiği gibi oryantalist literatür beklenenin aksine Batılıların İslam'ı daha iyi anlamasına katkı sunmamıştır. Oryantalistlerin hemen hepsi İslam'ın "dinî temellerinin Yahudilik, Hristiyanlık ve Arap paganizmine; kültürel başarılarının ise İslâm öncesi Yunan, Hint, İran ve Çin medeniyetlerine ait olduğunu" iddia etmiştir.¹⁶ Örneğin İslam ve Müslüman dünya hakkında birçok eser veren Lord Byron, İslam'ı, gündelik Müslüman pratiklerini ve Kuran'ı anlamamakla eleştirmiştir.¹⁷ Kumrular da Türk düşmanlığının edebi eserlere nasıl yansıdığını incelediği *İslam Korkusu: Kökenleri ve Türklerin Rolü* adlı eserinde İslamofobyanın izlerini sürmektedir. Örneğin Cervantes, *Don Quijote* adlı eserinde Hristiyanların Müslümanlarla ilgili önyargılarına değinir. Burada Lotario isimli karakter Müslümanların akli melekelerini kullanmayan fanatikler olduğunu iddia ederken o dönem Hristiyanlarının zihin dünyası hakkında ipucu verir.¹⁸ Yine Bilgili, Darwin'in Türklerle ilgili görüşlerini analiz ettiği makalesinde İngiliz ve Fransız seyyahların sokaktaki insanların Türklerle ve Müslümanlarla ilgili görüşlerini nasıl şekillendirdiğine örnekler vermektedir. Örneğin Fransız seyyah Constantin-François Volney, Türklerin yönettiği ülkelerde barbarlığın hâkim olduğunu anlatmakta, İngiliz seyyah Thomas Thornton Türklerin duygusal olduğundan ve rasyonel düşünmeyi kolaylıkla bir kenara bırakabileceğinden bahsetmekte, Charles MacFarlane ise Türklerin bilime olan ilgisizliğinden yakınmaktadır.¹⁹ Bu örnekleri çoğaltmak mümkün. Temel olarak, burada dikkatlerden kaçmaması gereken husus, bu eserlerde Türklerin geri ve hatta aşağı bir ırk olarak nitelendirilmesi ve Doğu'yu hiçbir zaman görmeyecek kişilerin zihinlerini etkili bir şekilde şekillendirdikleridir.

İslamofobyanın geçmişte, bugün anladığımız anlamda var olmadığını iddia eden ve onun çağdaş bir tutum olduğunu savunan düşünürler de İslamofobyanın ne zaman ve neyin sonucunda tarih sahnesine çıktığı konusunda uzlaşmamışlardır. Örneğin İslamofobyanın 11 Eylül saldırıları ile ortaya çıktığı iddiası tartışılmaya devam etmektedir. Bu iddianın arkasında bilhassa 11 Eylül sonrası Müslümanlara karşı artan saldırılar rol oynamaktadır. Avrupa Birliğine

16 Kalın, *Ben, Öteki ve Ötesi: İslam-Batı İlişkileri Tarihine Giriş*, 316.

17 Richard A. Cardwell, "Byron and the Orient: Appropriation or Speculation?", Peter Cochran (der.), *Byron and Orientalism* (New Castle: Cambridge Scholars Press, 2006), 153.

18 Özlem Kumrular, *İslam Korkusu: Kökenleri ve Türklerin Rolü* (İstanbul: Doğan Kitap, 2012), 311-312.

19 Alper Bilgili, "Beating the Turkish Hollow in the Struggle for Existence: Darwin, Social Darwinism and the Turks", *Studies in History and Philosophy of Biological and Biomedical Sciences*, 65, 2017, 21-22.

bağlı bir kurum olan *Avrupa İrkçılık ve Yabancı Düşmanlığını İzleme Merkezi*'nin hazırladığı kapsamlı rapora göre 11 Eylül'de New York'taki Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan saldırılar sonrasında İslamofobik ve anti-Semitik saldırılarda büyük artış gözlenmiş, üstelik bu saldırılar Amerika ile sınırlı kalmayıp İngiltere gibi Batı Avrupa ülkelerine de sıçramıştır. Dahası, bu tarih bu tür saldırıların normalleşmeye başlaması anlamında da bir dönüm noktası olmuştur.²⁰

Bununla beraber, kanımızca 11 Eylül'ü İslamofobi anlamında bir başlangıç olarak görmek yerine önemli bir kırılma olarak görmek daha isabetli olacaktır. Canatan'ın da belirttiği gibi İslamofobyanın 11 Eylül'de başladığının iddia edilmesi durumunda önceden yapılmış ırkçı saldırılar ve İslamofobik eğilimler görmezden gelinmiş veya küçümsenmiş olacaktır. İslamofobyaya anlamında 11 Eylül bir dönüm noktası olduysa da, tarihte yaşanmış başka hadiseler için de aynı şey söylenebilir. Örneğin 1979 İran Devrimi de bir dönüm noktası olmuş, Batı'da İslam aleyhtarlığını beslemiştir.²¹ Üstelik 11 Eylül terörist eylemlerinin İslamofobyanın başlangıcı olarak kabul edilmesi durumunda İslamofobyanın haklı bir gerekçesi varmış gibi bir izlenim oluşabilecektir. Oysa terör eylemlerinin İslamofobyadan beslendiği unutulmamalıdır.

Elbette bu hadiselerin yanı sıra İslamofobyaya anlamında her ülkenin kendine has bir hikâyesi bulunmaktadır. Örneğin Hollanda'daki İslamofobyanın tarihine baktığımızda 1990 yılının önemli bir dönüm noktası olduğuna şahitlik ederiz. Bu tarihte Muhammed Rasul takma adlı bir yazar tarafından kaleme alınan *Hollanda'nın Çöküşü* adlı eser büyük ses getirmeyi başarmıştır. Bu eserde Müslümanların yakında Hollanda'yı ele geçirecekleri, bu yolda gizli bir ajandaya sahip oldukları iddia edilmiştir. Kitap öyle büyük bir etki yaratmıştır ki 2 yıl sonra Leiden üniversitesinden 2 profesör bu kitaba bir reddiye yazmak zorunda kalmışlardır.²² Yine Hollanda'da 11 Eylül İslamofobik saldırıların ve hislerin artmasında çok önemli bir milat olurken İspanya'da 11 Eylül saldırılarının etkisi sınırlı olmuştur. Öte yandan İspanya'da asıl kırılma Madrid'de 2004'te meydana gelen terör saldırıları ile yaşanmıştır.²³ Yine İngiltere'de İslamofobyanın artışından sorumlu temel hadise 7 Temmuz 2005 yılında Londra'da meydana gelen terörist saldırılardır.²⁴ Görüldüğü gibi İslamofobyanın anlamı, algılanışı ve bir gündem oluşturması her ülkenin kendi koşulları içerisinde değişiklik göstermektedir. Bu nedenle İslamofobyanın sadece soyut bir tanımının yapılması ve ona bir başlangıç tarihi çizilmesi çoğunlukla bu fenomenle ilgili nüansları gözden kaçırmamıza neden olacaktır.

20 Muhammad Anwar, "Issues, Policy and Practice", Tahir Abbas, *Muslim Britain: Communities Under Pressure* (London: Zed Books, 2005), 31.

21 Kadir Canatan, "İslamofobi ve Anti-İslamizm: Kavramsal ve Tarihsel Yaklaşım", Kadir Canatan-Özcan Hıdır (der.), *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm* (Ankara: Eski Yeni Yayınları, 2005), 19.

22 Canatan, "İslamofobi ve Anti-İslamizm: Kavramsal ve Tarihsel Yaklaşım", 20-21.

23 Ingrid Ramberg, *Islamophobia and Its Consequences on Young People*, Directorate of Youth and Sport of the Council of Europe (Budapeşte: 2004), 42-43.

24 Chris Allen, *Islamophobia* (England: Ashgate, 2010), 83.

Sonuç olarak İslamofobyanın başlangıcıyla ilgili kesin bir tarih vermek mümkün değildir. Burada İslamofobyaya ile ilgili belirleyici sayılabilecek nokta onun herhangi bir İslam ve Müslüman karşıtı söylem olmadığıdır. İslamofobiyayı önceki dönemlerde Müslümanlara karşı duyulan korku ve nefretten ayıran en önemli yanı onun siyasi, toplumsal, felsefi ve dini bir araç olarak işlevselleştirilmesi, hatta beslenmesidir. Zaman zaman siyasi otoriteler İslam ve Müslüman karşıtı politikalarını meşrulaştırmak için bu duyguları kullanmışlardır. Örneğin yakın dönemde Kanada eski Başbakanı Stephen Harper, Hollandalı siyasetçi Geert Wilders, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Donald Trump İslamofobik söylemler benimsemişler, bir yandan halkın bu eğilimini kullanarak kendi güçlerini artırmışlar, bir yandan da bu duyguları kabartarak istedikleri siyasi atmosferi yaratmayı başarmışlardır.²⁵

2. SİYASİ VE FELSEFİ BİR ARAÇ OLARAK İSLAMOFOPYA

İslamofobyanın siyasiler ve toplumun algısını şekillendirmek isteyenlerce kullanıldığından bahsettik. Bu konuda verilebilecek birçok örnek var. Ama öncelikle İslamofobyanın nasıl bir zihnin eseri olduğunu ve yine İslamofobyanın nasıl bir zihin inşa ettiğini kısaca hatırlayalım. İngiltere’de 1997 yılında yayımlanan “Islamophobia: A Challenge for Us All” isimli rapor İslamofobik söylemlerin genel özelliklerini şu şekilde özetler:

1. *İslam kültürleri yeknesak, tek tip ve dolayısıyla değişime kapalıdır.*
2. *İslam kültürü diğer kültürlerden tamamen farklıdır.*
3. *İslam, Batı kültüründen aşağıdır; barbar, irrasyonel, ilkel ve cinsiyetçi tutumlara sahiptir.*
4. *İslam acımasızca tehlikeli ve tehditkârdır.*
5. *Müslümanlar dini inançlarını siyasal ve askeri çıkarları için kullanırlar.*
6. *Müslümanların Batı kültürü eleştirisinin hiçbir değeri yoktur.*
7. *İslamofobi doğal ve sorun teşkil etmeyen bir fenomendir.*²⁶

Bugün İslamofobyaya ile ilgili tartışmalarda bir referans noktası olarak kabul edilen ve Runnymede Trust adlı dernek tarafından hazırlanan bu rapor İslamofobyaya kelimesinin çok daha fazla gündeme gelmesini, kamuoyunda tartışılmasını sağlamıştır.²⁷

Gerçekten de bu raporda bahsedildiği gibi birçok kez İslam tek boyutlu ve sığ bir şekilde tasvir edilmektedir. Bu durum, sadece hatalı bir tasvir olarak kalmamakta, siyasi ve sosyal amaçlar için işlevsel hale getirilmektedir. Zaten

25 Bakali, *Islamophobia: Understanding Anti-Muslim Racism through the Lived Experiences of Muslim Youth*, 16.

26 Canatan, “İslamofobi ve Anti-İslamizm: Kavramsal ve Tarihsel Yaklaşım”, s. 22-23.

27 John E. Richardson, *(Mis)representing Islam: The Racism and Rhetoric of British Broadsheet Newspapers* (Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2004), 21.

Kalın'ın da belirttiği gibi bugünkü İslam karşıtlığını önceki dönemlerden ayırt eden de bu tür bir araçsallıktır. İslamofobya olarak adlandırılan duruş basit ve bilgisizlikten kaynaklanan bir dini önyargı olmanın çok ötesindedir:

“Avrupa'nın Doğu'yu ve İslam dünyasını bir 'öteki' olarak görmesi, İslam'ın tarih sahnesine çıktığı yedinci yüzyıla kadar geri gider. Ortaçağlarda İslam'ı dini ve teolojik gerekçelerle bir 'öteki' haline getiren Avrupa medeniyeti, bu ötekileştirmeyi modern dönemde din-dışı ve seküler argümanlar kullanarak yapmaktadır. Bu yüzden soğuk savaşın ardından İslam, giderek bir güvenlik sorunu olarak kurgulanmış ve 'İslam tehdidi', uluslararası ilişkilerden göçmen yasalarına kadar her alanda kullanılan elverişli bir siyaset aracı haline gelmiştir. Modern Batı medeniyetinin milliyetçi, dini ve seküler aşırı uçları, İslam'ı ve Müslümanları ötekileştirerek kendilerine bir güvenlik ve meşruiyet alanı yaratmaya çalışıyorlar.”²⁸

Burada gözden kaçırılmaması gereken iki nokta vardır. İlki, İslam karşıtlığının içeriğindeki değişiklik, ikincisi ise İslam karşıtlığının kullanımındaki değişikliktir. Geçmişte İslam karşıtlığının beslendiği temel kaynak Hıristiyanlık ve Kilise'nin öğretileridir. Modern öncesi dönemlerde yazılan eserlerde Hz. Muhammed yalancılıkla, kendi dinini uydurmakla suçlanır. Hatta bu kaynakların bazılarında İslam dinini asıl kuranın Katolik Kilisesi'nden uzaklaştırılan bir papaz olduğu iddia edilir. İddiaya göre bu papaz, Hıristiyanlığı yıkmak için Arap Yarımadası'na gitmiş, Hz. Muhammed'e bu dini öğretmiştir.²⁹ Yine 8. yüzyılda İslam karşıtı metinler kaleme alan Yuhanna ed-Dimeşki, Hz. Muhammed'i sahte peygamber olmakla suçlamıştır.³⁰ İslam, ona göre, Hıristiyanlığın teslisi reddeden sapkın bir versiyonudur.³¹

Oysa bugün, İslam karşıtları bu pozisyonlarını Hıristiyan bir perspektiften, dini gerekçeler sunarak savunmamaktadırlar. Hatta çoğunlukla İslam karşıtlarının Hıristiyan öğretilerle de barışık olmadıkları söylenebilir. Bu anlamda ateist düşünürlerin İslamofobya'yı yaymada öncü rol üstlendiği iddia edilebilir.³² Bunun yanında içerikteki bu değişim tesadüfi değildir. Günümüzde İslamofobya'yı besleyen çevreler yukarıdaki alıntıda da işaret edildiği gibi değişmiş, bunun sonucunda İslamofobya seküler amaçlar için kullanılmak istenmiştir. Başka bir deyişle, İslamofobya'nın seküler amaçlar için kullanılması için içeriğin de değişmesi zorunlu hale gelmiştir. İncil ve Hıristiyanlık perspektifinden yapılacak eleştirilerin bu tür bir işlevi olamayacağı açıktır. Bu nedenle eleştiriler günümüzde Batı medeniyetinin ulaştığı toplumsal normlar üzerinden yapılmaktadır. Bu

28 Kalın, *Ben, Öteki ve Ötesi: İslam-Batı İlişkileri Tarihine Giriş*, 15

29 Canatan, “İslamofobi ve Anti-İslamizm: Kavramsal ve Tarihsel Yaklaşım”, 21.

30 Kalın, *Ben, Öteki ve Ötesi: İslam-Batı İlişkileri Tarihine Giriş*, 16.

31 Bronwen Neil, “The Earliest Greek Understandings of Islam: John of Damascus and Theophanes the Confessor”, Wendy Mayer ve Bronwen Neil (der.), *Religious Conflict from Early Christianity to the Rise of Islam* (Berlin: De Gruyter, 2013), 215.

32 Alper Bilgili, *Bilim Ne Değildir? Yeni-Ateist Bilim Anlayışının Felsefi ve Sosyolojik Analizi* (İstanbul: Doğu Kitabevi, 2017), 41.

konuda verilebilecek örneklerden birisi ateist düşünür Sam Harris'in *İnancın Sonu* adlı eseridir. Harris bu kitabının hemen başında bir hayali intihar bombacısından bahseder. Genç adam otobüsteki 20 kişiyi havaya uçuracaktır. Harris genç adam hakkında detaylı bilgi vermez. Sonra şunu sorar:

"Elimizdeki veriler bunlar. Genç adamla ilgili emin olduklarımız bunlardan ibaret. Davranışlarına bakarak onun hakkında başka çıkarımlarda bulunabilir miyiz? Mesela okulunda popüler biri miydi? Fakir miydi yoksa zengin mi? Zekâsı düşük müydü yoksa yüksek mi? Davranışlarına bakarak bunları çıkarmamız mümkün değil. Acaba üniversiteye gitmiş miydi? Makine mühendisi olarak parlak bir geleceği vardı belki. Davranışları bu tarz yüzlerce soru hakkında hiçbir ipucu barındırmıyor. Peki, nasıl oluyor da tek bir sorunun cevabı bu denli bariz, hatta hayatınız üzerine iddiaya girebileceğiniz kadar bariz olabiliyor? Genç adamın hangi dinden olduğunu tahmin etmek neden bu kadar basit?"³³

Hiç şüphe yok ki bu tür bir çıkarım, Amerikalı ateist düşünür Harris'in tüm ağıdalı anlatımına ve zekice kurgusuna rağmen yüzeyseldir. Dünyadaki terör saldırılarının hepsini Müslümanlar gerçekleştirmemektedir. Müslümanlar tarafından gerçekleştirilen saldırılar siyasi amaçlar uğruna köpürtülmekte, toplumda bir güvenlik endişesi yaratılmaktadır. Örneğin Donald Trump Başkan seçildiğinden beri bir kişinin İslami olarak anılan bir terör eyleminden ölme ihtimali, beyaz bir Amerikalı tarafından gerçekleştirilen silahlı saldırıda ölme ihtimalinden çok daha düşüktür.³⁴ Hatta bir Amerikalının İslamcı bir terörist tarafından öldürülme ihtimali, küçük bir çocuk tarafından silahla yanlışlıkla öldürülme ihtimalinden de düşüktür.³⁵ Yine de medyanın ve siyasetçilerin yönlendirmesiyle İslam terörün tek ilham kaynağı imiş gibi sunulur. Bu çifte standart o denli baskındır ki, İslam ile anılan bir terör eylemi medyada diğerlerine göre kendine %357 daha fazla yer bulmaktadır. Alabama Üniversitesi'nde yapılan araştırmaya göre ölen sayısı ve hedef alınan kitle gibi değişkenler kontrol edildiğinde bu rakama ulaşılmaktadır. Yani Müslümanlar tarafından gerçekleştirilen eylemlerin daha fazla kişiyi öldürdüğü için daha fazla medya ilgisi gördüğü de iddia edilemeyecektir.³⁶

Sonuç olarak medya ve siyasiler tarafından yanlış bir şekilde yaratılan bu algının ardında az önce yukarıda sıraladığımız listedeki maddeleri perçinleme isteği yatmaktadır. Bu çifte standart neticesinde İslam ve Müslümanlar tek tip

33 Sam Harris, *İnancın Sonu*, trc. Tunç Tuncay Bilgin (İstanbul: Kuzey Yayınları, 2014), 13-14.

34 Jennifer Williams, "White American men are a bigger domestic terrorist threat than Muslim foreigners" 02.10.2017, <https://www.vox.com/world/2017/10/2/16396612/las-vegas-mass-shooting-terrorism-islam>, Erişim tarihi 07.06.2018.

35 Gary Younge, "Trump fears terrorists, but more Americans are shot dead by toddlers", 08.02.2017, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/feb/08/trump-muslim-terrorists-gun-violence-america-deaths>, Erişim Tarihi 04.07.2018.

36 Mona Chalabi, "Terror attacks by Muslims receive 357% more press attention, study finds", 20.06.2018, <https://www.theguardian.com/us-news/2018/jul/20/muslim-terror-attacks-press-coverage-study>, Erişim Tarihi, 16.09.2018.

olarak betimlenmekte, İslam kültürü diğer kültürlerden tamamen farklı ve aşağı olarak gösterilmekte, Müslümanlar barbar, irrasyonel, ilkel ve cinsiyetçi olarak sunulmakta, İslam tehlikeli ve tehditkâr bir din olarak gösterilmektedir. Elbette bu durumun doğal bir sonucu olarak, bu tür bir kültüre sahip Müslümanların hak ve eşitlik talepleri göz ardı edilebilmektedir. Dahası, Müslümanlara karşı sergilenen ırkçı eylemler de hoş görülmektedir. Bu noktada şunu hatırlatmakta fayda var: İslamofobyaya hem bu çifte standardın nedeni hem de sonucudur. Çifte standart neticesinde sokaktaki kişi İslam'ı tehlike unsuru olarak görmekte, İslamofobik bir pozisyon benimsemektedir. Bu pozisyon ise beraberinde hadiselerle çifte standartla bakmayı getirecek, bir saldırı Müslüman birisi tarafından gerçekleştirilmediyse onu önemsiz görme eğilimi artacaktır. Bu, aksi yönde siyasi bir irade gösterilmediği sürece, kırılması hayli güç bir döngüdür.

3. BİR DÜŞÜNCE SİSTEMİ OLARAK İSLAM'IN POZİSYONU

İslamofobyanın yukarıda sayılan özelliklerinin bir kısmı felsefeyi yakından ilgilendirmektedir. Bilhassa İslam'ın bir dünya görüşü olarak diğer dinlerden daha aşağı olduğuna inanılması ve Müslümanların Batı medeniyeti ve dünya görüşünü eleştirmelerinin kıymetsiz görülmesi, beraberinde çeşitli felsefi sonuçlar getirecektir. Her ne kadar İslamofobyanın belirli anlamda modern bir kavram olduğunu düşünsek de, bu iki fikrin kökenlerini tarihte geriye götürmek mümkündür. Bilhassa 15. Yüzyıldan itibaren Hıristiyan Batı'da ortaya çıkan dinler hiyerarşisi bu fikirlerin yerleşmesini ve taraftar bulmasını sağlamıştır. Bu hiyerarşide en üstte yer alan Hıristiyanlık, kendinde diğer dinleri yargılama hakkı görmüştür.³⁷ Bu tür bir hiyerarşi siyaset felsefesinin ve din felsefesinin inceleme alanına da girecektir. "Kendisini tarihin merkezinde gören, ahlaktan bilime her şeyin kaynağının kendisinde olduğuna inanan bir Batı'nın, Afrikalılara, Çinlilere yahut Latin Amerikalılara evrim sürecinin alt basamaklarında kalmış, 'medenileştirilmeye' muhtaç, dolayısıyla sömürülmeyi hak eden ilkel toplumlar olarak bakması şaşılacak bir durum değildir. Arkeoloji, antropoloji ve psikoloji gibi modern bilimlerin bu Avrupa merkezci ve ırkçı ideolojilere bilimsel malzeme" sağladığı da unutulmamalıdır.³⁸ Bu tür hiyerarşiler belirli dünya görüşlerini diğerlerinin üzerine çıkarmakla kalmamakta, o dünya görüşlerinin savunduğu değerleri de yüceltmektedir. Örneğin bu durumda üçleme inancı, daha üstün bir konuma yerleştirilen Hıristiyan dininin bir parçası olarak görüldüğü için daha makul ve mantıklı görülebilecektir. İnancın kendisinin ne kadar makul olduğu, inancı savunanların güçlerinin ve etki alanlarının gölgesinde kalacaktır.

Bununla yakından ilgili olan, İslamofobların önplana çıkardığı ancak sadece onların benimsemediği bir diğer husus, Batı medeniyetinin dayandığı düşünce

37 Ramón Grosfoguel-Eric Mielants, "The Long-Durée Entanglement Between Islamophobia and Racism in the Modern/Colonial Capitalist/Patriarchal World-System: An Introduction," *Human Architecture: Journal of the Sociology of Self-Knowledge*, 5/1, (2006): 2.

38 Kalin, Ben, *Öteki ve Ötesi: İslam-Batı İlişkileri Tarihine Giriş*, 21.

geleneğidir. Zaman zaman siyasi gayelerle Batı ile İslam'ı birbirinden çok farklı şekilde resmetmek isteyenler, Batı düşüncesinin bambaşka bir kaynaktan beslendiğini iddia eder. Bu noktada Batı kendisinin Antik Yunan düşünce geleneğinden beslendiği iddiasındadır.³⁹ Yine Goldziher gibi Oryantalist düşünürlere göre "İslami Ortodoksi" Aristocu bilim ve felsefenin reddine dayandığı için onu akıl ve bilimle uzlaştırmak mümkün değildir. Ona göre İslam'ın öğretileri akıl dışıdır ve tutucudur; dolayısıyla her türlü yeniliğe karşıdır.⁴⁰ Sadece Goldziher değil, Renan, Caetani ve Schacht gibi düşünürler de Müslümanların ilk yıllarda tecrübe ettikleri entelektüel gelişime karşın bilimde sürekli bir ilerleme sağlamadıklarını düşünür. Aslında bu durum kaçınılmazdır, çünkü Müslümanlar Yunan geleneğine katkı sunmamış, onu sadece, basit bir şekilde Batı'ya aktarmışlardır. Burada dikkat çeken nokta, bu yazarların gözünde Yunan bilgisinin aslında Batı'ya ait olduğudur. Yani Araplar ve Müslümanlar kendilerine ait olmayan bir bilgi ve birikimi esas sahiplerine aktarmışlardır.⁴¹

Müslümanların Batılılarla çok farklı düşünsel geleneklerden geldiğini iddia eden birçok kişinin gözden kaçırdıkları nokta İslam düşünce geleneğinin de aynı kaynaklardan beslendiğidir. Müslümanların düşünce ve felsefeye olan ilgileri onların Antik Yunan düşünürlerinde olan ilgilerinden bağımsız anlaşılabilir. Bilhassa Platon ve Aristo gibi büyük isimlerin İslam düşünürleri üzerinde büyük etkisi olmuştur. Örneğin Aristo'yu ve Yunan felsefe geleneğini anlamadan İbn Rüşd, Gazali, Farabi ve İbni Sina'yı anlamak mümkün değildir.⁴² Bu etki o denli büyüktür ki, bazı oryantalist düşünürler İslam felsefesinin Yunan Felsefesinin Arapçası olduğu iddiasında bulunmuşlardır. Elbette bu gerçeklerden uzak bir gözlemdir, bununla beraber İslam felsefesinin Antik Yunan'dan ne denli beslendiğini göstermesi açısından kayda değer bir iddiadır.⁴³ Esasen Yunan felsefesine, hatta tüm felsefeye muhalif olduğu iddia edilen Gazali dahi *Tehâfütü'l-Felâsife* adlı eserinde Farabi ve İbni Sina'yı eleştirirken yine Yunan felsefesini ve mantığını kullanmıştır. Gazali, felsefeyi Kuran ve Sünnetle çelişmediği sürece kullanmakta bir sakınca olmadığını da belirtmiştir.⁴⁴

Batı'yı beslediği kaynaklara dayanarak İslam âleminden farklı bir yere koyma eğilimi başka bir açıdan daha sorunludur. Sanılanın aksine Antik Yunan

39 Zachary Lockman, *Contending Visions of the Middle East: The History and Politics of Orientalism* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 8-9.

40 Jonathan Lyons, *Islam Through Western Eyes: From the Crusades to the War on Terrorism* (New York: Columbia University Press, 2012), 108.

41 Joseph E. B. Lumbard, "Introduction to the Revised Edition", Joseph E. B. Lumbard, *Islam, Fundamentalism, and the Betrayal of Tradition* (Indiana: World Wisdom, 2009), xiii.

42 Bu etkinin boyutlarını daha iyi anlamak için bakınız; Roy Jackson, *What is Islamic Philosophy?* (Londra: Routledge, 2014), 41-63.

43 Ekmeleddin İhsanoğlu, "Introduction", Ekmeleddin İhsanoğlu (der.), *The Different Aspects of Islamic Culture: Culture and Learning in Islam*, (Paris: UNESCO Publishing, 2003), 23.

44 Yasien Mohamed, "The Duties of the Teacher: Al-İsfahani's Dharia as a Source of Inspiration for al-Ghazali's Mizan al-Amal", Georges Tamer (der.), *Islam and Rationality: The Impact of al-Ghazali* (Leiden: Brill, 2015), 191.

düşüncesinin kendisi, aynı zamanda Doğulu olarak anılan düşünce okullarından da etkilenmiştir. Bunların başında Mısır gelmektedir. Pitagoras matematik ve metafizik öğrenmek için Mısır'a gitmiş, döndüğünde de İslam dünyasını derinden etkileyecek bir felsefe ve düşünce ekolü oluşturmuştur.⁴⁵ Bu örnek bile tek başına Batı-Doğu, Batı-İslam düşünce okulları arasında kurulmaya çalışılan dikotomilerin geçersizliğine işaret etmeye yeterlidir.

İlginç olan bir diğer nokta İslamofobların sadece tarihi kendi çıkarları için farklı okumaları değil, aynı zamanda bugün için de Hıristiyanlık ve İslam düşüncesi arasında yapay zıtlıklar oluşturuyor olmalarıdır. Her ne kadar İslam ile Hıristiyanlık arasında ciddi doktrin farkları olsa da, temelde İslam ve Hıristiyanlık birbirine zıt şekilde konumlandırılacak dinler değildir. Her iki din de Tanrı inancına, ahiret inancına, günah ve sevap inancına sahiptir. Yine her iki din bazı günahlara bu dünyada cezalar koymuştur. Hem İslam hem de Hıristiyanlık meşru savaşa izin vermiştir. Bilinenin aksine Hıristiyanlık öğretisi sadece Lukas 6:29'da yer alan "Bir yanağınızı vurana öbür yanağınızı çevirin" düsturunu benimsememiştir. Başta Aziz Augustine ve Gratian olmak üzere birçok Hıristiyan teolog belli durumlarda şiddete cevaz vermiştir. Hatta bazı Hıristiyan teologlar sadece savunma savaşına cevaz vermemiş, dini yaymak için de savaş yapılabileceğine hükmetmişlerdir.⁴⁶ Hatta bazı araştırmacılar sanılanın aksine İncil'de Kuran'dan daha fazla şiddet içerikli ayet olduğunu iddia etmişlerdir. Tom Anderson tarafından yapılan bir araştırmaya göre "öldürme" ve "yok etme"ye en çok referans veren kitap %5.3 ile Eski Ahit, sonra %2.8 ile Yeni Ahit, en sonda ise %2.1 ile Kuran'dır.⁴⁷ Elbette bu noktada Kuran'da savunma savaşına izin verildiğini ve haksız yere şiddete başvurmanın kınandığını belirtmek gerek. Bu makalenin sınırlarını aştığı için bu tartışmaya daha fazla girmemeyi uygun görüyoruz.⁴⁸ Özetle, tüm bunlara rağmen İslamofoblar, İslami düşünce geleneğinde şiddet ve savaşın Hıristiyanlıktan farklı değerlendirildiğini iddia etmektedirler. Örneğin İtalyan yazar Oriana Fallaci ve İngiliz tarihçi Niall Ferguson gibi kişiler ateist olmalarına rağmen İslam'a karşı Hıristiyanlığın yanında olduklarını, Hıristiyanlığın Avrupa'da ve Batı'da zayıflaması gerektiğini belirtmişlerdir.⁴⁹

Sadece şiddet ve savaş konusunda değil, akla yapılan vurgu konusunda da Müslümanların ve İslam'ın eksik olduğu İslamofoblar tarafından seslendirilmiştir.

45 Kalın, *Ben, Öteki ve Ötesi: İslam-Batı İlişkileri Tarihine Giriş*, 40.

46 Jonathan Fine, *Political Violence in Judaism, Christianity, and Islam: From Holy War to Modern Terror*, (New York: Rowman & Littlefield, 2015), 101; Andrea C. Paterson, *Three Monotheistic Faiths Judaism, Christianity, Islam: An Analysis and Brief History* (Bloomington: AuthorHouse, 2009), 93-94.

47 Samuel Osborne, "Violence more common' in Bible than Quran, text analysis reveals", 09.02.2016, <https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/books/violence-more-common-in-bible-than-quran-text-analysis-reveals-a6863381.html>, Erişim Tarihi: 22.09.2017.

48 Bu konuda detaylı bir analiz için bakınız; Caner Taslaman, *Terör'ün ve 'Cihad'ın Retoriği* (İstanbul: İstanbul Yayınevi, 2014)

49 Kalın, *Ben, Öteki ve Ötesi: İslam-Batı İlişkileri Tarihine Giriş*, 43. İbrahim Kalın-John L. Esposito, *Bir Korku ve Nefret Söylemi Olarak İslamofobi*, trc. İsmail Eriş (İstanbul, İnsan Yayınları, 2018)

Geçmişte Leibniz de dâhil olmak üzere birçok düşünür İslam'ın ontolojik olarak Hıristiyanlıktan aşağı olduğunu iddia ederken aklın İslam'da yer almadığı iddiasındadırlar.⁵⁰ Bugün de İslamofoblar İslam'ın diğer düşünce sistemlerinin aksine akla vurgu yapmadığını, nakli ön plana alıp akli küçümsediğini iddia etmektedirler. Papa XVI. Benedict, 2006 yılında Regensburg Üniversitesi'nde yaptığı konuşmada İslam'ın şiddet getiren ve şiddetle yayılan bir din olduğunu, hatta Hz. Muhammed'in dini kılıçla yaymayı tavsiye ettiğini iddia etmiştir. Bu, esasen, İslam'ı küçük görme, onu akıldan uzak, şiddetle özdeşleşmiş bir din olarak gösterme çabalarına verilebilecek tipik bir örnektir. Nitekim bu söylem İslamofoblar tarafından, İslam'ın statüsü ve doğası üzerine yorumları desteklemekte kullanılmıştır.⁵¹

SONUÇ

Görece yeni bir fenomen olan İslamofobyanın tanımı, içeriği, yeni bir kavram olup olmadığı, *Eurocentrism*'le ve diğer ırkçı düşüncelerle ne denli ilişkili olduğu gibi tartışmalar sürmektedir. Hatta kavramın gerçekte bir karşılığı olmadığını, Müslümanların eleştiriden kaçınmak ve kendilerini korumak için böyle bir kavram icat ettiklerini iddia edenler de olmuştur.⁵² Taşıdığı öneme rağmen kamuoyunda daha az tartışılan bir konu ise İslamofobyanın felsefi tartışmalarda bir araç olarak nasıl kullanıldığıdır. Bu makalede göstermeye çalıştığımız gibi İslamofob düşünür ve siyasetçiler Müslümanlarla ilgili eleştirilerini İslam'ın içeriği ve doğası ile ilişkilendirmeye çalışmışlardır. Bu durumda Müslümanların şiddete eğilimleri -ki bu eğilimin gerçekliği dahi tartışmaya açıktır- İslam'ın bir düşünce sistemi olarak şiddeti vaaz etmesinden kaynaklanacaktır. Dolayısıyla, Müslümanların şiddetten uzak durmasının tek çaresi Müslümanların İslam'ı terk etmeleri olarak görülecektir. Nitekim geçtiğimiz günlerde Fransa'da 250 entelektüel tarafından imzalanan ve Müslümanları Kuran'ın sözde anti-semitik ayetlerini inkâr etmeye davet eden bildiri buna güzel bir örnektir. Bu bildiri Müslümanların değil, bir düşünce sistemi olarak İslam'ın hatalı ve suçlu olduğunu iddia etmektedir.⁵³ Her halükarda İslamofobyaya ile mücadelede İslam'ın bir düşünce sistemi olarak diğer dinlerden ve seküler düşünce okullarından zayıf olduğu iddialarına tatmin edici cevaplar verilmelidir. Bu noktada İslam'ın en doğru şekilde anlaşılması ve anlatılmasında özellikle kelimeler ilmi ve din felsefesi gibi alanlardaki çalışmaların sayısının ve niteliğinin artması son derece önemlidir. Aksi takdirde, Müslümanlara yönelik şiddeti besleyen temel motivasyonlar artarak devam edecektir.

50 Kalın, *Ben, Öteki ve Ötesi: İslam-Batı İlişkileri Tarihine Giriş*, 318.

51 Taras, *Xenophobia and Islamophobia in Europe*, 168.

52 Melanie Phillips, "Islamophobia is a fiction to shut down debate", 7.5.2018, <https://www.thetimes.co.uk/article/islamophobia-is-a-fiction-to-shut-down-debate-wwtzgnc7>, Erişim Tarihi 10.11.2018.

53 "Manifeste «contre le nouvel antisémitisme»", <http://www.leparisien.fr/societe/manifeste-contre-le-nouvel-anti-semitisme-21-04-2018-7676787.php>, 2 Mayıs 2018, Erişim Tarihi 11 Eylül 2018.

KAYNAKÇA

- Allen, Chris. *Islamophobia*. England: Ashgate, 2010.
- Anwar, Muhammad. "Issues, Policy and Practice", Tahir Abbas. *Muslim Britain: Communities Under Pressure*. Londra: Zed Books, 2005.
- Aslan, Alice. *Islamophobia in Australia*. Sydney: Agora Press, 2009.
- Bakali, Naved. *Islamophobia: Understanding Anti-Muslim Racism through the Lived Experiences of Muslim Youth*. Rotterdam: Sense Publishers, 2016.
- Bilgili, Alper, *Bilim Ne Değildir? Yeni-Ateist Bilim Anlayışının Felsefi ve Sosyolojik Analizi*, İstanbul: Doğu Kitabevi, 2017.
- Bilgili, Alper. "Beating the Turkish Hollow in the Struggle for Existence: Darwin, Social Darwinism and the Turks", *Studies in History and Philosophy of Biological and Biomedical Sciences*. 65, 2017.
- Canatan, Kadir. "İslamofobi ve Anti-İslamizm: Kavramsal ve Tarihsel Yaklaşım", *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm*. Ed. Kadir Canatan-Özcan Hıdır. 19-62. Ankara: Eski Yeni Yayınları, 2005.
- Cardwell, Richard A. "Byron and the Orient: Appropriation or Speculation?", Ed. Peter Cochran, *Byron and Orientalism*. New Castle: Cambridge Scholars Press, 2006.
- Chalabi, Mona. "Terror attacks by Muslims receive 357% more press attention, study finds", 20.06.2018, <https://www.theguardian.com/us-news/2018/jul/20/muslim-terror-attacks-press-coverage-study>, Erişim Tarihi, 16.09.2018.
- Cousin, Bruno-Tommaso Vitale. "Italian Intellectuals and the Promotion of Islamophobia after 9/11". Ed. George Morgan-Scott Poynting. *Global Islamophobia: Muslims and Moral Panic in the West*. Londra: Routledge, 2012.
- Eidelberg, Paul. "Islam:Anti-Civilization". 27.12.2016, <https://www.conservativenewsandviews.com/2016/12/27/clergy/islam-anti-civilization/>, Erişim 10 Mayıs 2018
- Fine, Jonathan. *Political Violence in Judaism, Christianity, and Islam: From Holy War to Modern Terror*, New York: Rowman & Littlefield, 2015.
- Grosfoguel, Ramón-Eric Mielants. "The Long-Durée Entanglement Between Islamophobia and Racism in the Modern/Colonial Capitalist/Patriarchal World-System: An Introduction," *Human Architecture: Journal of the Sociology of Self-Knowledge*, 5/1, (2006).
- Harris, Sam. *İnançın Sonu*. trc. Tunç Tuncay Bilgin, İstanbul: Kuzey Yayınları, 2014.
- Herranz, Alfonso Casani. "Spain", Ed. Enes Bayraklı-Farid Hafez. 465-490. *European Islamophobia Report 2015*, İstanbul: SETA, 2016.
- Iqbal, Muzaffar. *Science and Islam*. Londra: Greenwood Press, 2007.
- İhsanoğlu, Ekmeleddin. "Introduction", Ed. Ekmeleddin İhsanoğlu, *The Different Aspects of Islamic Culture: Culture and Learning in Islam*. Paris, UNESCO Publishing, 2003.
- Jackson, Leonie B. *Islamophobia in Britain: The Making of a Muslim Enemy*. Huddersfield: Palgrave, 2018.
- Jackson, Roy. *What is Islamic Philosophy?*. Londra: Routledge, 2014.

- Kalın, İbrahim. *Ben, Öteki ve Ötesi: İslam-Batı İlişkileri Tarihine Giriş*. İstanbul: İnsan Yayınları, 2016.
- Kalın, İbrahim-John L. Esposito. *Bir Korku ve Nefret Söylemi Olarak İslamofobi*. trc. İsmail Eriş. İstanbul: İnsan Yayınları, 2018.
- Kumrular, Özlem. *İslam Korkusu: Kökenleri ve Türklerin Rolü*. İstanbul: Doğan Kitap, 2012.
- Larsson, Göran-Simon Stjernholm, "Islamophobia in Sweden: Muslim Advocacy and Hate-Crime Statistics", Douglas Pratt-Rachel Woodlock, *Fear of Muslims?: International Perspectives on Islamophobia*. Switzerland: Springer, 2016.
- Lockman, Zachary. *Contending Visions of the Middle East: The History and Politics of Orientalism*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.
- Lumbard, Joseph E. B. "Introduction to the Revised Edition", Joseph E. B. Lumbard, *Islam, Fundamentalism, and the Betrayal of Tradition*. Indiana: World Wisdom, 2009.
- Lyons, Jonathan. *Islam Through Western Eyes: From the Crusades to the War on Terrorism*. New York: Columbia University Press, 2012.
- Mohamed, Yasien. "The Duties of the Teacher: Al-Isfahani's Dharia as a Source of Inspiration for al-Ghazali's Mizan al-Amal", Ed. Georges Tamer, *Islam and Rationality: The Impact of al-Ghazali*. Leiden: Brill, 2015.
- Neil, Bronwen. "The Earliest Greek Understandings of Islam: John of Damascus and Theophanes the Confessor", d. Wendy Mayer-Bronwen Neil. *Religious Conflict from Early Christianity to the Rise of Islam*. Berlin: De Gruyter, 2013.
- Osborne, Samuel. "'Violence more common' in Bible than Quran, text analysis reveals", 09.02.2016, <https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/books/violence-more-common-in-bible-than-quran-text-analysis-reveals-a6863381.html>, Erişim Tarihi: 22.09.2017.
- Paterson, Andrea C. *Three Monotheistic Faiths Judaism, Christianity, Islam: An Analysis and Brief History*, Bloomington: AuthorHouse, 2009.
- Phillips, Melanie, "Islamophobia is a fiction to shut down debate", 7.5.2018, <https://www.thetimes.co.uk/article/islamophobia-is-a-fiction-to-shut-down-debate-wwtzgnc7>, Erişim Tarihi 10.11.2018.
- Ramberg, Ingrid. *Islamophobia and Its Consequences on Young People*, Directorate of Youth and Sport of the Council of Europe. Budapeşte: 2004.
- Richardson, John E. *(Mis)representing Islam: The Racism and Rhetoric of British Broadsheet Newspapers*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2004.
- Shohat, Ella, Robert Stam. *Unthinking Eurocentrism: Multiculturalism and the Media*. New York: Routledge, 2014.
- Stevenson, Angus. *Oxford Dictionary of English*. Oxford: Oxford University Press, 2010.
- Taras, Raymond. *Xenophobia and Islamophobia in Europe*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2012.
- Taslaman, Caner. *Terör'ün ve 'Cihad'ın Retoriği*, İstanbul: İstanbul Yayınevi, 2014.
- Tibebe, Teshale. *Hegel and the Third World: The Making of Eurocentrism in World History*, New York: Syracuse University Press, 2011.

Wilders, Geert, "Stop Denying the Obvious: Islam is a Problem", 26 Eylül 2014, <https://www.gatestoneinstitute.org/4733/stop-denying-the-obvious-islam-is-a-problem>, Erişim Tarihi 03 Kasım 2018.

Williams, Jennifer, "White American men are a bigger domestic terrorist threat than Muslim foreigners" 02.10.2017, <https://www.vox.com/world/2017/10/2/16396612/las-vegas-mass-shooting-terrorism-islam>, Erişim tarihi 07.06.2018.

Younge, Gary, "Trump fears terrorists, but more Americans are shot dead by toddlers", 08.02.2017, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/feb/08/trump-muslim-terrorists-gun-violence-america-deaths>, Erişim Tarihi 04.07.2018.

